

Ett eller två urval i de stora nationella antagningsomgångarna?

SUHF har uppdragit åt mig att ta fram en tydligt formulerad fråga som kan ställas till lärosätena samt ett underlag som gör det möjligt för lärosätena att ta ställning till frågan. Underlaget bör såvitt möjligt lämna svar på följande frågeställningar:

- vilka för- och nackdelar innebär det att ta bort det andra urvalet?
- vilka blir konsekvenserna för de sökande och för lärosätena?
- kommer möjligheten till reserv- och efterantagning i NyA-webben att påverka behovet av ett andra urval?
- hur påverkas NyA om andra urvalet tas bort?
- hur påverkar införandet av Ladok 3 frågan om ett urval?

Uppdraget har tidssatts till ca en veckas effektiv arbetstid.

Jag har medvetet avstått från att gå närmare in på och ta ställning i fråga om ett eller två urval i de internationella antagningsomgångarna, eftersom problematiken där ser annorlunda ut och dessa antagningsomgångar inte explicit omnämns i uppdraget.

1 Bakgrund

Två urval med mellankommande obligatoriskt svarskrav till de stora nationella antagningsomgångarna har funnits sedan lång tid. Ursprungligen ville Universitets- och högskoleämbetet, som fram till 1990-talets början var antagningsmyndighet för de allmänna utbildningslinjerna (motsv), handha antagningen så länge som möjligt och göra andra förändringar i urvalsresultatet mellan antagningarna än ren reservuppflyttning, innan ansvaret för kallandet av reserver enligt fastställda listor överlämnades till lärosätena. Senare fick det andra urvalet stor betydelse för den s k clearing, eftersom den sökande ålades att samtidigt ta ställning till resultatet av en första antagning i det nationella systemet för programmen liksom till resultaten av en första antagning i vart och ett av de många lokala kursantagningssystemen. I och med införandet av NyA som gemensamt antagningssystem för såväl program som kurser bortföll behovet av 'clearing' mellan flera system där de sökande kunde uppträda var för sig. Svarskravet och det andra urvalet finns emellertid kvar, eftersom det av många uppfattas ge en visserligen långt från säker men ändå säkrare uppfattning om vilka antagna som senare vill bli registrerade och delta i utbildningen.

2 Anmälning- och antagningsprocessen i korthet

Anmälningssidan öppnar inför en hösttermin 15 mars (sista ansökningsdag 15 april) och inför en vårtermin 15 september (sista ansökningsdag 15 oktober), d v s anmälan kan tidigast ske 5 ½ resp 4 månader före terminsstart. Större delen av de sökande anmäler sig dock ca 4 ½ resp 3 månader före. Oavsett vilket är perioden rätt lång, särskilt inför en hösttermin. De sökande har möjlighet att ange och prioritera upp till 20 kurser och utbildningar (sökalternativ) i sin ansökan.

Efter behörighetsprövning och ev komplettering med gymnasiebetyg (18 juni resp 1 december; på sommaren ännu senare för s k IB/EB-betyg) samt efter ett första urval till de sökalternativ där platserna inte räcker till för alla behöriga sökande, expedieras ett första

antagningsbesked 9 juli resp 9 december. Den sökande blir då för varje sökalternativ antingen antagen, reservplacerad eller struken. Antagningsbeskedet innehåller ett eller flera myndighetsbeslut, men innebär i praktiken ett erbjudande om plats/er. För att få behålla sin plats eller reservplacering till en kurs eller utbildning måste den sökande bekräfta att hen vill ha platsen. Svar måste lämnas för varje sökalternativ som den sökande antagits eller reservplacerats till. Senaste tidpunkt för svar är 31 juli resp 18 december.

Därefter genomförs en andra antagningsomgång inkl ett *andra urval*. Där ingår de sökande enligt de svar som de lämnat (eller inte lämnat) på antagningsbeskedet från första urvalet. Den som har tackat nej ingår inte i andra urvalet. Detsamma gäller den som avsiktligt inte har lämnat svar eller glömt/missat att svara. Till vissa utbildningar kan många reserver erbjudas plats när flera antagna har tackat nej. Till andra utbildningar tackar få eller inga nej varför det andra urvalet inte medför några förändringar. Reservplaceringar kan också förbättras. När det gäller sökalternativ utan urval och därför utan reserver från första omgången kan det också bli förändringar, eftersom sökande tackat nej eller inte svarat. Därefter expedieras ett nytt antagningsbesked 6 augusti resp 28 december.

Även efter den andra antagningsomgången sker förändringar lokalt. Antagna studenter lämnar återbud, reserver antas och efteranmälda studenter antas till lediga platser eller förs upp på reservlista.

Slutligen genomförs (i LADOK) registrering för deltagande i undervisningen och ev upprop, normalt i mitten/slutet av augusti resp mitten av januari, och kursstarter, normalt i början av september resp ca 20 januari.

Det viktigaste administrativa systemet för hantering av antagning är NyA. År 2011 utökades systemet med NyA-webben för sällananvändare på lärosätena. NyA-webben erbjuder ett urval funktioner och kommer att utökas med funktioner för återbud från sökande samt för reserv- och efterantagning fr o m 2016.

3 Resultat av underhandsförfrågan april-maj 2015

En underhandsförfrågan till studieadministrativa chefer (motsv) vid landets lärosäten under april och maj 2015 visar att det finns stora skillnader mellan lärosätena i synen på behovet av svarskrav och en andra, samlad antagningsomgång i UHR:s regi. Bedömningen av vad som är en för- resp nackdel finns i betraktarens öga. Medan vissa redovisar flera fördelar, anger andra att det inte finns några fördelar alls, och motsvarande betr nackdelar. Det som är en fördel för den ene kan anses vara en nackdel av den andre. I det följande återges, efter viss redigering, ett representativt urval av de synpunkter som inkommit på de fyra frågeställningarna, liksom vissa övriga synpunkter av betydelse. Det ligger i sakens natur att upprepningar bara delvis kunnat undvikas, bl. a eftersom frågeställningarna delvis överlappar varandra.

Vilka för- och nackdelar innebär det att ta bort det andra urvalet?

Fördelar (förhoppningar om fördelar och undanröjda nackdelar)

Inga problem uppstår för sökande som missat svarskravet, vilket är särskilt förekommande bland sökande till kurser inom program. Färre efteranmälningar från dessa. Mindre problem för lärosätena att hantera dessa sökande.

Onödigt att hämta in ja-svar som ändå inte går att lita på i tillräckligt hög grad. Några lokala uppföljningar visar att antagna i urval 2 har lägre benägenhet att vilka delta i utbildningen är antagna i urval 1 resp efteranmälda.

Möjligen snabbare besked för vissa reserver, förutsatt att återbud lämnas i god tid och att antagningen av reserver kan ske automatiskt alternativt att handläggare finns på plats
Lättare att snabbt börja med efterantagning

En effektivare process skapas om deadlines undanröjs och systemet kan användas kontinuerligt enligt varje lärosätes planering och förutsättningar. Stora administrativa tidsvinster på antagningsavdelningen liksom på fakulteter och institutioner. Minskade kostnader för bemanning

Uppstår endast om alla lärosäten följer samma tidsplan

Bättre för stora lärosäten som lätt kan fylla sina platser med förstahandssökande och för utbildningar med lågt söktryck där ett andra urval är poänglöst

Rekommenderas för antagning till vårtermin p g a snävt tidsutrymme

Möjligheter att skapa sk studentkonton tidigare och att tidigare fakturera utskick till avgiftsskyldiga studenter

Möjligen mer begriplig process för sökande och för utomstående

Andra urvalet ligger ändå för nära terminsstart

Kan leda till mer genomtänkta val hos sökande, högre andel behöriga sökande och i slutändan sökande med högre studiemotivation

Kan uppstå om antalet möjliga sökalternativ minskas från 20 till 10 eller färre. Då kan fler sökande förväntas göra informerade val tidigare och överintagen begränsas.

Följer standard i samhället, som vänt från bekräftelse till avbokning

Vår erfarenhet är att personer som erhållit en plats de inte är intresserade av väldigt gärna vill lämna återbud - och inte uppta en plats i onödan.

Borde kunna fungera, eftersom det gör det i antagningen till sommarkurser

Ett stort problem för de små lärosätena är att det finns två urval är tidsmässigt att det andra urvalet ligger mitt i sommaren. Att ta bort urval två är därför bra ur den aspekten. För de som är få eller ensam i arbetet med antagning kan semestern aldrig tas innan urval ett och dagarna efter. När urval två kommer kan det i vissa fall bli så att ingen sammanhållen semester kan fås. Att omedelbart påbörja reservantagning efter urval ett skulle tvinga lärosätena att utöka mängden personer som kan genomföra reservantagning. Ett idiotsäkert maskinellt stöd från NyA-webben skulle därför vara helt nödvändigt. För de större lärosätena är detta rimligen ett mindre problem.

Nackdelar (farhågor, befarade nackdelar)

Antalet sökande som aktivt lämnar återbud mellan urval 1 och upprop/registrering kommer att bli mycket lägre än det som i dag stryks p g a nej-svar eller ej svar. Det bortfall som i dag tas om hand i urval 2 kommer därmed till stor del att kvarstå och förorsaka en omfattande reservantagning efter upprop/registrering. Risk för större rörlighet i ett sent skede. Det är ingen bra start på en utbildning om halva kullen erbjuds plats en vecka in på starten.

Beroende på hur återbuden faller ut, kommer vissa (sannolikt färre) reserver att få tidigare besked och andra (sannolikt fler) reserver att få senare besked än i dag.

En tydlig viljeyttring, från i svarskravet, ger säkrare uppgifter inför terminsstart.

Unga och mindre (lägre prioriterade) högskolor som inte utgör lika självklara förstahandsval för studenter kommer att vara förlorare, med ytterligare osäkerhet inför uppropet. Studenter som aktivt tackat ja bedöms i högre grad välja att gå program även om det inte var deras förstahandsval.

Det blir övergångsvis svårare att planera, sätta antagningstal och tolka antagningslistor i relation till förväntat utfall. Förmodligen måste överintagen bli större, vilket ökar risktagningen.

Beredskap för lokal reservantagning på återbud, informationsutskick och kommunikation med sökande behöver finnas under hela juli, vilket kan vara svårt på semester, inte minst på institutionsnivå.

Processen för reservantagning blir otydligare under juli (motsv), med många lokala aktörer.

Stor osäkerhet om antagningsprocessens utfall finns redan i dag, men den kommer inte att minska utan öka utan svarskrav och ett andra urval.

Om stora delar av antagningen sker i ett senare skede än vid urval två kommer problemen för både studenter och högskolan öka dramatiskt. Det är absolut inte önskvärt. De stora programutbildningarna kräver ofta förberedelse från studentens sida när de söker. Skulle större andel av dessa grupper bli antagna genom efterantagning riskerar lärosätena avhopp och problem med studiestarten vilket är ett kritiskt moment för att studenterna ska stanna kvar på utbildningen.

Övergripande problem med antagning är att det finns en tendens med att senarelägga arbetet genom reserv- och efteranmälningarna.

Vilka blir konsekvenserna för de sökande och för lärosätena?

Stort informationsbehov att både antagna och reserver måste lämna återbud om de inte har för avsikt att påbörja studierna.

Registreringsperioden för kurser och program skulle behöva tidigareläggas för att möta den troliga ökningen av kallande av reserver. I och med att reservantagningen i samband med terminsstart troligen kommer öka ser vi också att en konsekvens är att arbetsbördan kommer öka på institutionerna under en redan hektisk period.

För de sökande så blir processen kortare, antagningsbeskedet blir det slutgiltiga beskedet. Inget tvång på att bevaka urvalsresultat och att lämna ja-svar. De som glömt lämna ja-svar behöver inte leta lediga platser på utbildningar som inte nödvändigtvis ingått i deras ursprungliga planering av studierna. Negativt för de som är reservplacerade där plats inte frigörs. De sökande får tidigare antagningsbesked vilket avsevärt förbättrar planeringsförutsättningarna för bostad, resa till studieorten och förberedande av kommande studier, i det mest talande exemplet ansökan till vårterminen innebär slopandet av ett urval att en sökande kan få sitt slutgiltiga antagningsbesked kring den 10 december i stället för 8 januari som typexempel. Sökande med kurs inom program exempelvis gruppanmälda studenter får en enklare process.

För lärosätena är det primärt risken för "luft i systemet" som kan bli en konsekvens medan de administrativa processerna förenklas avsevärt. Även behovet av information kring svarsdag mm försvinner.

Den omedelbara konsekvensen torde vara mindre kostnader för antagningen generellt genom att mindre tid behöver läggas på hanteringen av urval två som tidsmässigt genomförs mitt i semestertid för de allra flesta.

För den sökande skulle det innebära ett enklare ansökningsförfarande vilket är mycket positivt. Urval ett och två är inte det enda som i dagsläget ska förklaras för de som söker. Det handlar även om skillnaden mellan sen anmälan och efteranmälan, nedstrykningsregler och liknande.

Kommer möjligheten till reserv- och efterantagning i NyA-webben att påverka behovet av ett andra urval?

De nya möjligheterna är viktiga för att göra övergången till ett mer rationellt sätt att hantera antagningsprocesserna från ansökan till på plats på utbildningen. Kombinerat med ett enkelt och effektivt sätt för den sökande att lämna återbud.

Ev kommer möjligheten för sökande att lämna återbud på antagning.se att minska behovet av ett andra urval. Detta dock under förutsättning att man lyckas få sökande att lämna tidiga återbud.

Även om hanteringen av reserv- och efterantagning förenklas om den sker i NyA-webben kommer ett borttagande av urval 2 fortfarande innebära en ökning av det ”manuella arbetet”.

Nej inte för mitt lärosäte.

Funktionalitet för reservantagning och återbud i NyA (NyA-webb) måste fungera. Bygga in att automatisk reservantagning görs i systemet när antal återbud gör att efterantagningstal understigs?

Systemstödet är en nödvändig förutsättning för ett slopat andra urval.

Nej inte direkt. Problemet handlar främst om mänskligt beteende som inte kommer att ändras på grund av detta. Även om en antagen rent tekniskt kan lämna återbud på sina sidor kommer de inte göra det förrän de är tvingade, och vissa kommer inte göra det då heller eftersom incitamenten är lika med inga. Det finns inga konsekvenser av att söka 20 kurser och program, tacka ja till maximalt antal, inte lämna återbud, göra ytterligare fem sena anmälningar, erbjudas plats på alla, inte meddela ja eller nej, inte ta någon av platserna och sen göra om samma sak ett halvår senare. Vill man på riktigt förbättra matchningen mellan sökande och utbildning så ska detta ske långt tidigare, i samband med anmälan.

Vissa saker måste lösas mer automatiskt än vad det gör idag, t ex måste överföringar av förändringar ske till Ladok.

Möjlighet att på ett enkelt sätt lämna återbud (för den sökande) är absolut nödvändigt för införandet av endast ett urval. Vi ser gärna en process där arbete med reserv- och efterantagning kan skötas löpande under perioden mellan urval 1 och kursstart. Ett lättanvänt och pedagogiskt gränssnitt, såsom NyA-webben, är nödvändigt för detta.

Hur påverkas semesterplanering och andra förhållanden av att den löpande reservantagningen påbörjas tidigare på lärosätena?

Påverkar framförallt institutionernas semesterplanering. Arbete som idag sker maskinellt/per automatik landar hos institutionerna mitt under semesterperioden. Eftersom det manuella, löpande arbetet ökar på denna nivå kan det också påverka deras bemanningsbehov. Direktpåverkan inledningsvis mindre på central nivå men krav från institutionerna på samma stöd och service som idag vid två urval skulle påverka arbetet och bemanningsbehovet centralt under semesterperioden och ytterligare försvåra semesterplaneringen.

Det kan försvåra semesterplaneringen och göra att bemanningen behöver vara högre för att det inte ska bli för sårbart.

Blir endast en vecka att täcka upp istället för de tre veckor det handlar om idag.

En farhåga är att vi kommer behöva mer personal tillgänglig under sommaren vilket därmed får konsekvenser för semesterplaneringen. Exakt vilka konsekvenser det kan få är dock beroende av när urvalet är tänkt att genomföras och när registreringsperioden kommer förläggas.

Semesterplaneringen kan bli enklare men det beror på när U/H väljer att påbörja efterantagningen.

Det gör att lärosätena snabbare kan komma igång med efterantagning och reservantagning. Detta ökar möjligheterna för rationell planering. Begränsande deadlines mitt i sommaren eller kring nyår undviks. Kopplingen från sökande till antagen/reserv till en utbildning går snabbare vilket gör att institutionernas möjligheter att interagera ökar. Reservantagningen kan bli mer effektiv.

En gissning är att reservantagningen kommer kunna påbörjas först när man ser hur många studenter som registrerar sig på uppsoppsdagen på lärosätet. Idag görs reservantagning i urval två om inte tillräckligt många har tackat ja efter urval 1. Idag blir ytterligare reservantagning ytterst begränsad vid studiestarten. Hösten 2014 reservantogs 2 studenter efter urval 2 till drygt 2000 platser på mitt lärosäte.

Kräver bemanning varje vecka under sommaren, åtminstone tills vi vet hur systemet och studenterna reagerat på förändringen.

Det får betraktas som sekundärt i sammanhanget eftersom övriga nackdelar väger så pass mycket tyngre.

Stor påverkan. Hur länge ska löpande reservantagning fortgå t ex. Påverkan inte bara för antagningshandläggare utan även t ex institutioner, handläggare inom Ladok mm, de som är inblandade i hela processen med nya studenter.

Även om ansvaret för antagningen övergår till lärosätena i ett tidigare stadium, så blir det mindre att göra i semesterperioden eftersom reserver inte kan börja kallas förrän registreringen är gjord och vi vet hur många reserver som behövs. Att det skulle påverka semesterplaneringen negativt är jag tveksamt till, den information som kan behöva lämnas i och med att ansvaret blir vårt tidigare menar jag går att lösa genom den studentinformationskanal som vi redan har. Antagningen skulle inte behöva vara mer på plats, ev kan det underlätta semesterplaneringen för antagningen som inte behöver vara på plats för sista svarsdag eller urval två. Och vi slipper hanteringen av ja-svar.

Fundering på nackdelar som vi tagit upp är att då försvinner den "respittid" som vi har för att kunna minska bemanningen något under sommaren. Efterantagningskörningar måste göras varje dag redan från 12/7 istället för i augusti. Det nya arbetssättet ställer också krav på våra institutioner att de måste ha bemanning av studievägledare på ett helt annat sätt även under juli för att vi ska kunna göra vårt arbete. Men ska man också verkligen vinna att utbildningarna tidigare får kontakt med studenterna måste även institutionerna tidigarelägga sitt välkomstarbete från augusti till juli.

Vi befarar att det kommer att bli tävling om att komma igång med reservantagning så fort som möjligt, vilket istället blir ytterligare en arbetsuppgift under de mest eftertraktade semesterveckorna.

Till följd av nya rutiner gällande reserv- och efterantagning med start i februari 2016 kommer sökanden på antagning.se själv kunna stryka sig från en erbjuden utbildningsplats i ett tidigt skede. Systemet kommer då fortsätta anta sökande till utbildningen för att nå uppsatt antagningstal och på så sätt göra reservantagningen mer lätthanterlig för institutionerna. Vid ett urval kommer de börja jobba tidigare med reservantagning och få större del av arbetet klart redan till terminsstart samt att arbetet med sena sökande och efterantagning blir effektivare.

Vi ser inte att semesterplanering och andra förhållanden påverkas vid ett urval i jämförelse med två urval.

Ett stort problem för de små lärosätena är att det finns två urval är tidsmässigt att det andra urvalet ligger mitt i sommaren. Att ta bort urval två är därför bra ur den aspekten. För de som är få eller ensam i arbetet med antagning kan semestern aldrig tas innan urval ett och dagarna efter. När urval två kommer kan det i vissa fall bli så att ingen sammanhållen semester kan fås. Att omedelbart påbörja reservantagning efter urval ett skulle tvinga lärosätena att utöka mängden personer som kan genomföra reservantagning.

För vissa personalgrupper ändras semesterplaneringen. Behovet av antagningshandläggare och vägledare kommer inte att vara lika stort under de veckor som för närvarande innehåller sista svarsdag och antagningsbesked 2. I stället blir en lägre, men löpande bemanning under hela perioden nödvändig. Kursadministratörer som ansvarar för reservantagning kan själva välja när detta påbörjas. För kursadministratörernas del kan en ökad reservantagning innebära en större arbetsbelastning veckorna före kursstart. Att ta bort andra urvalet innebär inte med nödvändighet att reservantagning måste påbörjas direkt efter urval 1 - även om vi ser positivt på att möjligheten finns.

Övriga synpunkter

Borde man samordna reservantagningen nationellt så att alla börjar reservanta tidigast ett visst datum? Det skulle göra det tydligare för sökande och också göra så att man på institutionen kan tillåta personalen att ha sommarsemester i samma utsträckning som idag. Det datumet skulle också kunna samordnas med datum för öppnandet för sen anmälan.

Det finns ett flertal andra beslut i antagningsprocessen som bör belysas ur både sökande- och högskoleperspektiv. Exempel på detta kan vara antal möjliga positioner på anmälan och takvärden.

När kommer det enda urvalet att genomföras?

Väldigt viktigt med information och påminnelse om återbud på sökandewebben. Hur ska man få sökanden att verkligen lämna återbud? De kommer förstås vilja ha kvar så mycket som möjligt så att de kan välja så sent som möjligt.

Om det blir en ändring till ett urval måste information till lärosätena gå ut i väldigt god tid (antagningsordningar, anmälningsmaterial, trycksaker och så vidare).

Borde vara en grupp som utreder detta där det finns representanter från både större och mindre lärosäten.

För ett par år sedan hade vi bara ett urval i master. Då arbetade vi med enorma överintag och hade inte någon aning om hur många eller vilka personer som skulle påbörja våra utbildningar kommande höst. Två urval och svarskrav infördes för att bättre styra upp och ge oss kännedom om vilka studenter och hur många som vi kan förvänta oss kommande höst. Vi förespråkar att vi fortsätter ha två urval även i framtiden. Det har på senare tid nationellt funnits tankar om ett urval även för master. Då föreslogs att detta urval skulle ligga senare i tid än idag, vilket skulle innebära att antagningsbeskedet kommer senare än idag. Vi vill hellre skicka besked tidigare än idag. Avsaknad av clearingeffekt i en omgång med avgiftsskyldiga studenter försvårar effektivt utnyttjande av stipendiemedel.

Ser bara fördelar med ett urval i Masterantagningen. Svårt att kommunicera, vi antar ofta inga fler i U2 utan gör överintag i U1, ett ja-svar betyder inte att man dyker upp.

Inget urval 2 skulle möjliggöra att se över tidplan för urval 1. Vad gäller HT-omgångar så ligger urval 1 redan ganska sent men vad gäller MASTER-omgångar så kanske urval 1 kan flyttas fram någon vecka och frigöra mer bedömningstid och därmed mindre stress.

Om endast ett urval ska införas vore önskvärt att testa en vårtermin första gången.

Inför ett sådant beslut finns anledning till att utreda frågan genom en simulering av vilka effekter det skulle få för fördelningen av platser till olika typer av utbildningar, vilka lärosäten som får fler respektive färre antagna och liknande frågeställningar. Det är en spekulering att misstänka att platserna inte skulle fördelas lika effektivt som idag, men endast till vissa utbildningar krävs urval och det är även en stor mängd sökalternativ som ligger ute efter urval två som efteranmälan. Effekten av att effektivt fördela platser genom två urval har säkert minskat över tid p.g.a. detta.

Den stora vinsten som skulle kunna göras gällande antagning vore om fler sökande sökte sådant de är intresserade av (fullföljer utbildningen de är antagna till) och att de som söker är behöriga till det som söks (onödigt arbete med hantering av ”meningslösa” ansökningar).

I detta arbete som nu är aktuellt är dessa frågor inte uppe på bordet kan man förstå. Men det finns anledning att ta upp en diskussion med UHR om detta när frågan utreds. En automatisk behörighetsprövning i ansökningsförfarandet borde kunna genomföras för dem med meriter i systemet. Ett lättare frågebatteri borde kunna byggas som kommer upp vid en anmälan till ett sökalternativ som ett slags ”dator-syo” som ställer frågor och informerar om utbildningen.

4 Hur påverkar införandet av Ladok 3 frågan om ett urval?

En nyordning med endast ett urval bör under inga omständigheter införas samtidigt med något lärosätes övergång till nya LADOK. När det gäller stora processförändringar, som berör alla studieadministrativa nivåer, är det nödvändigt att samplanera dem till olika tillfällen. Samtidigt är det angeläget att en nyordning, likt andra tidigare större förändringar i antagningsprocessen, införs inför en vårtermin och fullföljs inför nästkommande hösttermin. Eftersom införandet av nya LADOK och dess efterdyningar med stor sannolikhet kommer att prägla höstterminsstarterna 2017 och 2018 vid ett stort antal lärosäten, skulle en ev nyordning med ett urval – om en sådan beslutas - inte kunna genomföras förrän tidigast inför vårterminsstarten 2019.

5 Sakuppgifter från Universitets- och högskolerådet (UHR)

Statistik

Av UHR:s officiella antagningsstatistik avseende HT 2014 framgår att urval 1 avslutats med 442 974 antagningar och 799 797 reservplaceringar, medan det efter urval 2 återstod 377 311 antagningar och 394 305 reservplaceringar – en reduktion med 38 %. Motsvarande siffror avseende VT 2015 var 328 656 resp 375 782 efter urval 1 och 288 544 resp 218 346 efter urval 2 – en reduktion med 28 %.

Av uppgifter under hand från UHR till denna utredning framgår att 82 % av de sökande inkommit med något ja-svar, 28 % med något nej-svar och 11 % inte svarat alls inför HT 2014. Motsvarande siffror inför VT 2015 var 83 %, 26 % resp 11 %. Vidare framgår att antagningsresultatet förändrats på något sätt genom urval 2 för 47 % av de sökande inför HT 2014 resp 43 % inför VT 2015, medan oförändrat läge gällt för 53 % resp 57 %.

Antalet sökalternativ som haft kvarstående reservlista efter urval 1 var 5 630 (35 %) HT 2014 resp 3 088 (25 %) VT 2015.

Andelen sökande som utnyttjat 20 sökalternativ var 2 % inför HT 2014 resp 1 % inför HT 2015, medan ytterligare 6 % resp 4 % utnyttjade 15 sökalternativ.

Slutligen framgår av underhandsuppgifterna från UHR att inför HT 2014 söktes totalt 2 323 483 sökalternativ, varav 83 % i tid och 17 % sent. Av de 17 % sent sökande inkom 4 (88 767) mellan urval 1 och urval 2. Motsvarande siffror inför VT 2015 var 1 233 484, med 75 % i tid och 25 % sent och 4 av dessa (51 157) mellan urval 1 och 2.

Ekonomi

Försök har gjorts att under hand i samråd med ansvarig vid UHR beräkna storleken av möjliga besparingar inom myndigheten om urval 2 slopas. Det har dock inte varit möjligt att inom ramen för denna utredning skapa tillräcklig klarhet, bl a eftersom det inte enkelt kan beräknas hur contact center skulle påverkas. Än svårare har det varit att beräkna nettoeffekten på lärosätena.

6 Några utblickar

Det är svårt att jämföra olika länders antagningssystem, eftersom regelsystem och traditioner är mycket olika. En översiktlig genomgång visar att Storbritannien, Australien, Tyskland och Nederländerna, som alla har sammanhållna system, har krav på någon form av samlat och tidssatt svar/accept e d från sökande, men utan att några samlade andra antagningsomgångar tydligt kan urskiljas. Den svenska gymnasieskolan har, åtminstone i Stockholm och Skåne, också obligatoriska svarskrav. Här genomförs också samlade reservantagningar (en eller två).

7 Utredarens bedömning

Det finns enligt min mening starka skäl både för nuvarande ordning och för en förändring, där urval 2 slopas. Oavsett vilket alternativ som väljs måste därför andra insatser planeras för att hantera valets nackdelar.

Det starkaste skälet för nuvarande ordning menar jag är nettoeffekten av urval 2, så som den framgår av UHR:s statistik. Det är svårt att föreställa sig att effekten av nya och bättre möjligheter till frivilliga återbud skulle kunna ersätta den annat än till en liten del och sannolikheten för att populationen strax före och vid terminsstart skulle vara betydligt osäkrare än i dag (även om dagens population också är osäker) måste anses vara hög. Detta skulle, menar jag, orsaka stora problem på många håll, särskilt på institutionsnivå.

Jag är inte heller övertygad om att den allmänna trenden när det gäller sökandes hantering av erbjudanden om plats går från bekräftelse till återbud.

För en förändring talar som jag ser det främst två omständigheter:

Lärosätenas rådighet över processen och därmed över beskeden om efterantagning behöver öka mellan urval 1 och urval 2, eftersom många sökalternativ saknar reserver och det finns många tomma platser att fylla och många efteranmälda sökande till dem. Detta är angeläget att kunna göra snarast.

Vidare går det inte att bortse från att ett antal sökande kommer i kläm, eftersom de inte förstår att uteblivna svar medför platsförlust eller – möjligen – hur de ska svara. Detta gäller, om jag uppfattat saken rätt, främst sökande till fortsatta studier inom program, men även andra sökande. Det är svårt att veta hur många individer som drabbas och därmed vilken andel av sökandepopulationen, men problemen med nuvarande ordning för både sökande och lärosäten upplevs på flera håll vara tillräckligt svåra för att motivera en nyordning..

Om nuvarande ordning ska bestå, bör det därför uppdras åt UHR att – t ex via mellanlagringsfil som tillförs det samlade antagningsresultatet innan listorna från urval 2 lämnas ut – göra det möjligt att omedelbart expediera antagningsbesked till sent anmälda även mellan urvalen och att förtydliga och intensifiera påminnelserna till dem som efter viss tid inte inkommit med svar. Man skulle också kunna överväga att lägga in automatiska ja-svar för antagna till kurser inom program; det finns enligt uppgifter jag fått exempel på att detta tillämpats i enskilda fall tidigare.

Om en förändring ska göras, bör den ske ffg inför en vårtermin, detta eftersom våromgångarna är mindre och det skulle vara ett sätt att hantera de farhågor om större oreda än i dag inför terminsstarten som finns. Vidare är fördelarna med ett enda urval större inför en vårtermin, givet den snäva tidsplan som nu gäller. Vidare bör det övervägas att minska antalet sökbara alternativ från 20 till 15 (kanske ännu mera) för att försöka åstadkomma en del av urval 2:s nettoeffekt redan från början.

Ett enda urval skulle också – beroende på när det förläggs i tiden - kunna föranleda överväganden om ändringar i fråga om anmälningstider eller läsårs- och terminstider. Vid ett sent urval skulle anmälningstiderna kunna senareläggas; å andra sidan skulle då tiden för bostadsanskaffning och andra sociala förberedelser minska för flertalet studenter. Vid ett tidigt urval till hösttermin skulle det kunna övervägas att tillmötesgå det återkommande önskemålet att inrymma höstterminen före jul och starta vårterminen efter Trettondagen; å andra sidan talar svensk sommartradition, lärarnas forskningsanknytning via konferenser mm och anpassningen till europeiska förhållanden mot en sådan förändring. Men naturligtvis kan också mindre förändringar än dessa övervägas.

Jag har slutligen övervägt att föreslå en ordning med valbart svarskrav, där varje lärosäte i varje antagningsomgång får definiera för vilka av dess sökalternativ som svarskrav ska gälla. En sådan ordning skulle ha stora förutsättningar att tillgodose den splittrade opinionen och har också tillämpats i förfluten tid, dock inte nationellt utan inom det lärosätesbaserade antagningssystem för kurser (LANT) som var en av NyA:s föregångare. Jag har inte valt att gå vidare med detta, eftersom jag bedömer risken för otydlighet mot de sökande vara alltför stor.

Finns det då tillräckligt starka skäl för att uppdraget till UHR ska ha nuvarande omfattning med två urval och mellankommande svarskrav?

Efter en samlad bedömning är mitt svar på den frågan JA. Jag upprepar att det då är nödvändigt att intensifiera ansträngningarna att ta hand om de problem som f n finns, men att det inte går att bortse från att antagningsomgångarnas totala omfattning 2014/2015 minskat med 38 resp 28 % genom svarskrav + urval 2. Det är enligt min bedömning inte läge för att göra antagningsresultatet inför terminsstart ännu osäkrare än i dag när det är den storleksordningen det rör sig om och jag hyser, som ovan nämnts, liten tilltro till att frivilliga återbud kommer att få någon större omfattning. Jag kan heller inte se någon poäng med att behålla svarskravet men avstå från ett andra gemensamt urval.

8 Förslag

Jag föreslår att nuvarande ordning med två urval och mellankommande svarskrav består i de årliga två stora, nationella antagningsomgångarna avseende höst- och vårterminsstudier. Jag föreslår också att det uppdras åt UHR att i samråd med lärosätena via SUHF göra förändringar i nuvarande processer för att på andra sätt hantera de problem som skulle ha eliminerats av en nyordning med ett urval.

9 Fråga till lärosätena

Kan lärosätena acceptera utredarens bedömning och förslag och därmed avföra frågan om ett enda urval i de stora nationella antagningsomgångarna från nu aktuell agenda?

Uppsala i juni 2015

Einar Lauritzen

Fd byråchef, Uppsala universitet och fd verkställande ledamot i SUHF:s expertgrupp för studieadministrativa frågor